

transparant

EDITORIAAL

Tussen Godvergeten en Godvertrouwen

Enkele jaren geleden kwam ik in het vicariaat Kempen in Zandhoven. Naast de ingang stond een klein houten Mariakapelletje op een paal. Een plexiplaat verhinderde dat het Mariabeeld kon meegenomen worden. In het passeren viel mijn oog op het kapelletje. Ik hield halt. Maria stond met haar rug naar me toe. Binnen vertelde ik wat ik gezien had. We maakten er een grapje over. Wat had ervoor gezorgd dat ze zich had omgekeerd? Niemand van ons kon het beeld hebben omgedraaid want het stond beschermd achter de plexi ... Nu, jaren later, denk ik terug aan dat moment. Nooit had ik gedacht dat ik tijdens een IPB-forum Maria met haar gezicht naar de muur zou zetten als *statement*. We leven in woelige tijden.

Godvergeten

Het beeld van de tv-reeks *Godvergeten* is een Mariafiguur die met de rug naar ons toe staat. Kolet Janssen deed in het begin van deze maand een duidelijke oproep: "Laten we onze Mariabeelden omkeren in deze oktober-rozenkransmaand. Samen met Maria laten we zo zien dat dit niet kan, dat dit niet ons geloof is. Dat we zo niet willen omgaan met mensen. Het is onze manier om als gewone gelovigen te laten zien dat we wél geloven, in de sterke kracht van goedheid en liefde, maar dat we geen deel uitmaken van deze schandalige toestanden. Zo zeggen we dat wij als gelovigen weten en voelen hoe diep het vertrouwen is geschonden. En we tonen dat we samen met onze Vader God, met Jezus, met de Geest, met Maria en met alle heiligen, een andere weg willen gaan. Een weg waarin de waardigheid van elke mens centraal staat. Pas dan zijn we echt samen Kerk."

Als IPB leven wij heel sterk mee met de slachtoffers, zijn we diep geraakt door hun getuigenis en keuren we elke vorm van misbruik af. We beseffen dat het Forum van juni met Karlijn Demasure een bijna profetische oproep was naar ieder van ons en naar het IPB in het bijzonder. We willen mee 'luis in de pels' zijn en bouwen aan een warme kerk met respect voor iedereen!

Een congres rond kerkvernieuwing

Half september mochten we met een kleine 20 Vlaamse deelnemers proeven van een dynamisch gebeuren in Hannover. Het congres 'dennoch' bracht 500 mensen samen die geloven in kerkvernieuwing en er werk van willen maken. Onze nieuwe coördinator Christof Bouweraerts, die start op 1 december, vertelt er meer over in de rubriek 'In 't Vizioer'. Het themalied van het congres verwoordt sterk wat we in Vlaanderen nu ervaren: ondanks (niet-temin) de grote crisis in de Kerk blijf ik, blijven wij geloven in verandering!

Godvertrouwen

Met vertrouwen kijken we naar de eerste beelden van de Synode in Rome. Gemeenschap, participatie en zending zijn de sleutelwoorden. De ronde tafels verbeelden onze verwachtingen: een open dialoog, gelijkwaardigheid, diepgaande gesprekken die de Geest doen waaien ... Ook hier, dicht bij ons, zetten we kleine stappen in de richting van een synodale kerk. Als IPB willen we ons blijvend engageren en nemen we de oproep van onze bisschoppen na *Godvergeten* ernstig: "Ook de kerkelijke structuren worden in vraag gesteld. We sluiten ons aan bij de uitdrukkelijke wens van paus Franciscus om een einde te maken aan de klerikale cultuur waarvan het misbruik een gruwelijke uitwas is. Aan ons allen om daar op elk gebied werk van te maken."

*denn noch
bin ich in dieser Kirche
sie kommt der Zeit nicht hinterher*

*denn noch
bin ich in dieser Kirche
und die Bänke sind schon leer*

*dennoch
bin ich in dieser Kirche
doch viel zu oft fehlt
ihr der Schwung*

*dennoch
bin ich in dieser Kirche
noch glaub ich an Veränderung*

Luis Weiss

Allemaal katholiek IPB-Forum over de internationalisering van de Vlaamse Kerk

Op zaterdag 7 oktober kwamen de Forumleden van het IPB samen in Brussel om na te denken over de alsmaar groter wordende diversiteit binnen de Kerk in Vlaanderen. Welke kansen, uitdagingen en valkuilen brengen de aanwezigheid van buitenlandse gelovigen en buitenlandse voorgangers en de dynamiek van anderstalige katholieke gemeenschappen met zich mee voor de Vlaamse Kerk? Aansluitend getuigde ook een jongere die met IJD deelnam aan de Wereldjongerendagen in Lissabon over haar ervaringen met de wereldkerk. IJD-Directeur Sofi Van Ussel sloot het inleidend gedeelte af.

Vóór het eigenlijke Forum van start ging werd in de bezinning stilgestaan bij de getuigenissen van de slachtoffers van seksueel misbruik uit de Canvas-documentaire *Godvergeten* en de impact ervan op Kerk en samenleving. Dat we ondanks alle kwetsuren willen blijven geloven in verandering in de Kerk werd verklankt in het themalied (soundcloud.com) van het afgelopen Space for Grace-congres over kerkvernieuwing (15-17 september 2023 in Hannover). Het congres en het lied kregen de toepasselijke naam 'dennoch' (niettemin).

Anderstalige katholieke gemeenschappen en buitenlandse priesters

De hoofdbrok van het Forum was gewijd aan de internationalisering van de Kerk in Vlaanderen. Als spreker was Dorina Pagliario uitgenodigd. Zij is sinds 2021 stafmedewerker voor internationalisering, migratie en diversiteit in vicariaat Kempen (bisdom Antwerpen). Haar werkelden zijn ook de terreinen waarop de internationalisering van de Kerk het duidelijkst zichtbaar is: de anderstalige katholieke gemeenschappen, de vluchtelingen die hier arriveren en de buitenlandse priesters die in Vlaamse parochies aan de slag zijn.

In haar uiteenzetting stipte Dorina drie belangrijke elementen aan. Zo wees ze op de liturgie die, binnen de diversiteit aan talen en culturen, een belangrijke factor van eenheid is. In

welke taal de liturgie ook wordt gevierd, de vaste en herkenbare structuur maakt dat katholieke gelovigen, waar ze ook zijn en vanwaar ze ook komen, kunnen thuiskomen in en participeren aan een eucharistieviering. Voorts maakte Dorina de Forumleden attent op het contrast tussen de vergrijzende, kleiner wordende West-Europese geloofsgemeenschappen en de jongere, groeiende, niet-Europese katholieke gemeenschappen. Dat contrast houdt soms het gevaar in dat ze als twee parallelle werelden naast elkaar leven en niet met elkaar samenwerken. Dat dat niet zo hoeft te zijn, illustreerde ze met enkele praktijkvoorbeelden uit vicariaat Kempen waar her en der het ideaal van één grote vitale kerkgemeenschap met vallen en opstaan vorm kreeg.

Ten derde wees Dorina Pagliario op het gevaar de anderstalige katholieke gemeenschappen te instrumentaliseren. Net omdat ze dynamisch en groeiend zijn krijgen ze vaak een missionaire rol toebedeeld. Ze zouden dan het hier tanende geloof weer moeten aanwakkeren en Vlamingen weer naar de kerk moeten lokken. De buitenlandse katholieken moeten dan als het ware 'de Kerk redden'. Door hen bij voorbaat in die rol te duwen, ontnemen we hen de kans om op hun eigen manier Kerk te zijn. Ter gelegenheid van de Werelddag van de Migrant en de Vluchteling in 2022 wees paus Franciscus er ook op dat we de anderstalige katholieke gemeenschappen niet mogen gebruiken om de kerken weer te vullen.

Moelijkheden en kansen

Als ervaringsdeskundige is Dorina Pagliario niet blind voor wat soms moeilijk loopt in het proces van internationalisering. Zo zijn er hier en daar spanningen tussen veeleer conservatieve buitenlandse priesters en Vlaamse lekenmedewerkers die er andere opvattingen op nahouden inzake liturgie of pastorale besluitvorming. Hetzelfde geldt trouwens voor morele opvattingen: als het gaat over huwelijk, seksualiteit of bio-ethische thema's zijn veel Vlaamse opinies verre van evident voor bv. Afrikaanse of Aziatische priesters.

Sofi Van Ussel

Maar er zijn ook kansen: zo zien veel anderstalige katholieke gemeenschappen catechese en verkondiging als een constante opdracht, niet alleen voor kinderen en jongeren, maar ook voor volwassenen. Het ernstig nemen van Bijbel en catechese en een grote vrijmoedigheid in de verkondiging zijn elementen waar Vlaamse kerkgangers nog wat van kunnen leren. Ook op het vlak van gemeenschapsvorming kunnen anderstalige katholieke gemeenschappen inspirerend werken. Voor de meeste onder hen gaat Kerk-zijn veel verder dan de liturgische samenkomsten. En hun bereidheid om zich over verre afstanden te verplaatsen voor vieringen met de eigen gemeenschap stelt ons klassieke Vlaamse parochiemodel in vraag.

Broedplek Lissabon

Na deze uiteenzetting bracht de 16-jarige Maren Geenen een bevlogen getuigenis over wat de afgelopen Wereldjongerendagen in Lissabon voor haar hadden betekend. Ze maakte er kennis met een jonge, levendige

en internationale Kerk. Tijdens het voorprogramma in Porto mocht ze ervaren dat jongeren uit andere landen op een andere manier aanbidden, liturgie vieren of gemeenschap vormen, en dat dat verschil net inspirerend kan zijn. Aanschuiven om de kerk binnen te kunnen voor een Taizé-viering: het is niet bepaald een Vlaamse ervaring.

Dat gevoel van verbondenheid over nationaliteiten en talen heen nam Maren mee naar België en liet ze ook klinken op het IPB-Forum. Haar getuigenis werd aangevuld door Sofi Van Ussel, directeur van IJD Jongerenpastoraal Vlaanderen, die vertelde hoe zij de WJD had beleefd. Ze schetste Lissabon als 'broedplek' voor de Kerk van morgen en wees ook op parallellen met wat Dorina Pagliaro vertelde: net zoals we niet over anderstalige katholieke gemeenschappen moeten spreken, maar vooral met hen, zo moeten we ook mét jongeren spreken. En ook van jongeren mogen we, net zoals van anderstalige katholieken, niet dé redders van de Kerk in Vlaanderen maken.

“De toekomst van de Vlaamse Kerk zal internationaal zijn, of niet zijn.”

Teamlid van een pastorale eenheid

Gespreksgroepen rond ervaringen in de praktijk

In zes gespreksgroepen gingen de IPB-leden, elk vanuit hun context, in gesprek met elkaar. Wat zien we rondom ons? Welke ervaringen hebben wij? Waar zien we kansen, uitdagingen maar ook valkuilen voor de toekomst? Hoe gaan wij om met de toenemende internationalisering van de Vlaamse kerk?

Zowel op vlak van liturgie, catechese als diaconie bood Dorina ons een inspiratielijst, gestoeld op concrete praktijkervaringen. Er ligt werk op de plank!

Jeroen Moens

Nieuwe coördinator

In de marge van het Forum klonken nog twee belangrijke mededelingen over de werking van het IPB. Op voorstel van het dagelijks bestuur besliste het IPB-Bureau tijdens de vergadering van 22 september om de recente voorbereiding op de voorzittersverkiezingen ongeldig te verklaren wegens procedurefouten. Christa Damen is bereid voorzitter te blijven tot het einde van het werkjaar (juni 2024). De verkiezingen zullen terug opgestart worden in het voorjaar 2024. En op 1 december 2023 start Christof Bouweraerts halftijds als coördinator van het IPB. Hij blijft halftijds pastoraal werker in Sint-Niklaas (parochie Heilige Nicolaas van Myra).

‘En toch’ werken aan vernieuwing

Met Space for Grace trokken we naar Hannover

Van 15 tot 17 september vond in het Duitse Hannover het congres ‘dennoch.’ over kerkvernieuwing plaats, een initiatief van Porticus, de filantropische organisatie achter Space for Grace, het bisdom Hildesheim, de denktank voor pastorale innovatie ZAP en het caritatieve Bonifatius Werk. Met een stevige delegatie uit de projecten van Space for Grace in Vlaanderen trokken we naar Duitsland voor enkele dagen reflectie en ontmoeting.

Met de populaire auteur en coach Simon Sinek benadrukte bisschop Heiner Wilmer in zijn openingswoord meteen welke vraag centraal zou staan: niet ‘wat?’, niet ‘hoe?’, maar ‘waarom?’. Waarom behoort *jij* tot de Kerk? Waarom doe *jij* wat je doet in de Kerk? En waarom doen *wij* dat?

Het is onmogelijk om in dit bestek een volledig overzicht te geven van alles wat aan bod kwam. Ik pik er daarom de twee keynote lezingen uit en één werkwinkel.

Thomas Arnold van de Katholieke Akademie van het bisdom Dresden-Meißen mocht de spits afbijten met een lezing over *‘Zelfvertrouwen onder druk. Omdat mensen ons nog steeds vragen stellen’*. Volgens Arnold bevinden we ons op een uniek moment in de geschiedenis: nooit eerder is godsdienst voor zoveel tijdgenoten irrelevant geworden. God lijkt gewoon geen rol meer te spelen in de keuzes die mensen maken en in de waarden die ze beleven. Als Kerk moeten we de hoop centraal stellen en ons bezinnen over de vraag waarom we niet of te weinig aanwezig zijn op de momenten dat onze tijdgenoten het meest nood hebben aan die hoop, zoals tijdens de pandemie, in het omgaan met migranten en vluchtelingen enzovoort. En wat de interne crisis in de Kerk betreft, die onder meer gelinkt is aan het seksueel misbruik? ‘Alles moet op tafel. Hebben we de moed om de zaak ten gronde aan te pakken? En kunnen we ons op weg begeven naar verzoening? Nu is het ogenblik gekomen om schoon schip te maken, los te laten wat nooit meer terugkomt en te werken aan vernieuwing.’

Een dag later reikte **Miriam Zimmer** ons een instrument aan waarmee we de tekenen van vitaliteit kunnen ‘meten’ in onze geloofsgemeenschappen. Die ontlent de vorsers van de Ruhr Universität Bochum aan de vier ‘notae ecclesiae’, de aloude grondkenmerken van de Kerk: die wordt één, heilig, katholiek en apostolisch genoemd. Die vier traditionele *notae* vormen ook vandaag krachtbronnen voor een vitale Kerk:

1. Eénheid toont zich in het goede functioneren van een geloofsgemeenschap, zeg maar in haar vermogen om als één geoliede machine te handelen.

2. Heiligheid raakt aan de spirituele dimensie van een gemeenschap en toont zich in het feit dat haar leden zich door het geloof ten diepste verbonden weten met elkaar, dat hun toebehoren tot de geloofsgemeenschap een bron van identiteit is, in de diepte.
3. Katholiciteit toont zich in het vermogen van een geloofsgemeenschap om performant te functioneren in de concrete context waarin ze is ingebed: katholiek zijn is gericht zijn op het bredere, omvattende geheel, en niet een in zichzelf draaien.
4. Kerk zijn is ook verkondigen, kortom die omgeving beïnvloeden. In haar vermogen om dat te doen manifesteert zich de apostoliciteit.

Toegegeven, die ‘theologische’ meetinstrumenten hebben altijd wat meer uitleg nodig dan de modale meetinstrumenten uit je favoriete doe-het-zelfzaak; maar dit model kan ons denken over de levendigheid van onze gemeenschappen zeker helpen te structuren en verdiepen.

In een werkwinkel over synodaliteit – een hot topic in de Kerk – in de parochies klonk de vraag hoe het gesteld is met de synodale vaardigheden van onze geloofsgemeenschappen: kunnen we voldoende gebedsvolle stilte en luisterbereidheid cultiveren, bijvoorbeeld? Hoe vertrouwd zijn we met de principes van de onderscheiding der geesten? Staan we er werkelijk voor open te geloven dat God kan spreken door iemand anders of hangen we vast aan ons eigen gelijk? Kunnen we aanvaarden dat Gods wil kan weerklinken in iets dat tegen onze mening indruist, en nog wel verwoord door iemand waarmee we het moeilijk hebben?

Neen, synodaliteit is niet voor zachtgekookte eitjes: het is ten gronde een geestelijke weg van leren luisteren naar de Geest, en we hebben met z’n allen nog een heuse weg af te leggen om daarin almaar meer vaardig te worden. Stof genoeg voor het IPB en voor Space for Grace om mee aan de slag te gaan, zou ik zeggen.

Op www.kerknet.be/kerknet-redactie/artikel/congres-space-grace-‘dennoch’-vernieuwing-zoeken-verslag kun je een uitgebreider verslag lezen over het congres.